

SPOROČILO ZA MEDIJE

Pedagoški inštitut, april 2017

Rezultati mednarodne raziskave PISA 2015 o blagostanju učenk in učencev

Večina 15-letnikov v Sloveniji je zadovoljna s svojim življenjem. Slovenski 15-letniki izražajo podobno raven strahu pred preverjanjem znanja kot v povprečju v OECD, nekoliko nižji občutek pripadnosti šoli in nižjo raven storilnostne motivacije, stopnja medvrstniškega nasilja pa je glede na njihove odgovore podobna povprečju OECD.

(Ljubljana, 19. 4. 2017) Program mednarodne primerjave dosežkov učenk in učencev PISA (*Programme for International Student Assessment*) je dolgoročen projekt primerjanja znanja in spretnosti učenk in učencev v državah članicah Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) in državah partnericah. Podatki za raziskavo PISA se zbirajo vsake tri leta. Najnoveše zbiranje podatkov je bilo opravljeno leta 2015, ko je sodelovalo okoli 540 000 15-letnikov iz 72 držav. V Sloveniji je v raziskavi sodelovalo 6406 dijakinj in dijakov (praviloma 1. letnikov srednjih šol) ter učenk in učencev. V raziskavi praviloma sodelujejo vse slovenske srednje šole ločeno po izobraževalnih programih in tako je leta 2015 sodelovalo 300 srednješolskih izobraževalnih programov, ob tem pa še 31 osnovnih šol in dve ustanovi za izobraževanje odraslih. Skupaj s šolami raziskavo v Sloveniji izvaja Pedagoški inštitut.

Ob ugotavljanju bralnih, matematičnih in naravoslovnih dosežkov, o katerih smo poročali decembra 2016, so bili v raziskavi PISA 2015 zbrani nekateri kazalniki blagostanja učenk in učencev (zadovoljstvo z življenjem, strah pred preverjanjem znanja, storilnostna motivacija, občutek pripadnosti šoli in medvrstniško nasilje v šoli). Sicer ne gre za celostno obravnavo blagostanja, ki naj bi vključevala tudi na primer kazalnike o zdravju učenk in učencev, vendar pa je v tej raziskavi mogoče ugotavljati pomembne povezave med določenimi kazalniki blagostanja, ki izhajajo iz odgovorov učenk in učencev, z dosežki in drugimi kazalniki kakovosti v izobraževanju.

ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM

Večina 15-letnikov v Sloveniji kot tudi v večini drugih držav je zadovoljna z življenjem. Na lestvici zadovoljstva z življenjem s stopnjami od 0 do 10 so slovenski mladostniki v povprečju označili stopnjo 7,2, v OECD pa stopnjo 7,3. Z življenjem zelo zadovoljnih slovenskih mladostnikov (odgovori 9 ali 10) je 33 odstotkov, in v OECD 34 odstotkov. V Sloveniji je sicer nezadovoljnih 13 odstotkov učenk in učencev, v OECD pa v povprečju 12 odstotkov (stopnja zadovoljstva med 0 in 4).

Med mladimi zadovoljstvo z življenjem na ravni držav ni povezano z BDP na prebivalca, kar je drugače kot kažejo raziskave med odraslimi; morda zato, ker so v raziskavo vključeni le mladostniki, ki so v šoli. Zadovoljstvo z življenjem slovenskih mladostnikov je šibkeje povezano s premoženjem doma kot v večini drugih držav. Med mladimi, ki se nahajajo v zgornji četrtini indeksa premoženja, in tistimi, ki se nahajajo v spodnji četrtini, ni velikih razlik v izražanju zadovoljstva. Manjše razlike je zaznati le še na Japonskem. Hkrati mladostniki v spodnji četrtini po indeksu premoženja le malo verjetneje odgovarjajo, da niso zadovoljni s svojim življenjem, kot učenci v zgornji četrtini premoženja. Razlike v odgovorih med državami lahko izvirajo iz razlik v kulturno pogojenih interpretacijah, kaj zadovoljstvo z življenjem je ali kaj je srečno življenje ter kako se različne izkušnje v življenju vgradijo v to interpretacijo; ali gre za srečo v življenju ali za uspeh pri doseganju zastavljenih ciljev.

Razlike med spoloma v zadovoljstvu z življenjem so tako v deležih zelo zadovoljnih z življenjem (deleži zelo zadovoljnih fantov so v večini držav višji od deležev zelo zadovoljnih deklet) kot v deležih nezadovoljnih z življenjem (deleži nezadovoljnih fantov so praviloma nižji od deležev nezadovoljnih deklet). Deleži zelo zadovoljnih kot tudi nezadovoljnih fantov v Sloveniji so podobni deležem takšnih fantov v OECD (40 odstotkov zelo zadovoljnih in 9 odstotkov nezadovoljnih), med dekleti pa je v Sloveniji nekoliko manj zelo zadovoljnih (25 odstotkov, v OECD 29 odstotkov) in nekoliko več nezadovoljnih (18 odstotkov, v OECD 14 odstotkov). V državah z višjimi naravoslovnimi dosežki je zadovoljstvo z življenjem v povprečju nekoliko nižje kot v državah s povprečno nižjimi dosežki.

STRAH PRED PREVERJANJEM ZNANJA

Strah pred preverjanjem znanja je pri 15-letnikih v Sloveniji kot tudi v OECD pogost (vrednost indeksa za Slovenijo je 0,06 in za OECD 0,01). Relativno največ strahu izražajo učenke in učenci v Singapurju, najmanj pa na Češkem, v Nemčiji in Švici. Da so zaskrbljeni tudi, če so na test dobro pripravljeni, izražajo tako bolj kot manj uspešni učenci in učenke. V Sloveniji jih med uspešnimi (zgornja četrtina po dosežkih) to zaskrbljenost izraža 51 odstotkov (v OECD 46 odstotkov) in med manj uspešnimi (spodnja četrtina po dosežkih) 71 odstotkov (v OECD 63 odstotkov). Da so zaskrbljene tudi, če so na test dobro pripravljene, odgovarja v vseh državah večji delež učenk kot učencev. V ozadju teh

razlik med spoloma je lahko večja sprejemljivost izraziti ta strah med dekleti kot med fanti, lahko pa je tudi t. i. „grožnja potrjevanja stereotipa“ oziroma možnost, da bi neuspeh potrdil negativne predpostavke o skupini, ki ji pripadajo.

V Sloveniji, kot tudi v povprečju držav OECD, opažamo značilno povezanost med strahom pred preverjanjem znanja in zaznavanjem odnosa z učiteljem. Učenci in učenke, ki zaznavajo oporen odnos s strani učitelja, manj verjetno izražajo strah pred preverjanjem, kot tisti, ki odnos z učiteljem zaznavajo kot neoporen. Tudi zanimanje staršev za šolske aktivnosti svojih otrok se značilno povezuje z njihovim strahom pred preverjanjem znanja. Tako fantje kot dekleta so manj napeti, ko se učijo za test, če jih starši pri tem spodbujajo k samozavesti.

STORILNOSTNA MOTIVACIJA

Države, v katerih je indeks storilnostne motivacije med višjimi (nad 0,40), so: Velika Britanija, Turčija, ZDA in Izrael. Slovenija se glede na indeks storilnostne motivacije umešča med države z nižjim indeksom, kot so, na primer, Finska, Japonska, v Belgija, Nizozemska in Švica. Na ravni OECD hočejo dekleta, nekoliko bolj kot fantje, imeti boljše ocene in možnosti za izbiro študija. Fantje hočejo biti bolj kot dekleta boljši v vsem kar počnejo. Fantje se, nekoliko bolj kot dekleta, opisujejo kot ambiciozni (kar pa ne velja v Sloveniji). V državah z visokimi odstotki odgovorov, da »hočejo biti med najboljšimi v svojem razredu«, so v povprečju tudi višji odstotki odgovorov »tudi, če sem na test dobro pripravljen, sem zelo zaskrbljen«.

OBČUTEK PRIPADNOSTI ŠOLI

V splošnem slovenski učenci in učenke izražajo nekoliko nižjo pripadnost šoli (vrednost indeksa -0,10), kot se je to pokazalo na ravni držav OECD (vrednost indeksa 0,02). V Sloveniji se fantje počutijo manj pripadne šoli kot dekleta, medtem ko se je v povprečju OECD pokazalo obratno. Občutek pripadnosti šoli se pozitivno povezuje z zaznavo učiteljeve opore in negativno z zaznavo učiteljevega odnosa kot nepravičnega.

MEDVRSTNIŠKO NASILJE V ŠOLI

Slovenski mladostniki poročajo o podobni meri medvrstniškega nasilja, kot se je to pokazalo v povprečju v ostalih državah OECD. Fantje v povprečju poročajo o pogostejšem nasilju nad njimi kot dekleta, in sicer so med fanti pogostejše vse oblike nasilja razen govoric, katerim so bolj izpostavljena dekleta. Povezanost z drugimi kazalniki blagostanja se kaže v tem, da je med pogostimi žrtvami nasilja 43 odstotkov takih, ki se v šoli počutijo izločene, in 30 odstotkov takih, ki niso zadovoljni s svojim življenjem, med ostalimi pa se jih v šoli počuti izločene 16 odstotkov in z življenjem jih ni zadovoljnih 12 odstotkov.

Ministrica za izobraževanje, znanost in šport, **dr. Maja Makovec Brenčič**, je o ugotovitvah raziskave PISA 2015 o blagostanju učenk in učencev povedala: »Blagostanje učenk in učencev je pomemben element kakovosti vzgoje in izobraževanja. S podatki raziskave PISA 2015 smo dobili vpogled v nekatere vidike tega blagostanja, ki kažejo zelo primerljivo sliko s povprečjem držav OECD. Pri tem moramo upoštevati, da so odgovori na tovrstna vprašanja lahko izrazito kulturno pogojeni, saj so pojmovanja sreče, zadovoljstva in uspešnosti med kulturami različna. Tako bi lahko razumeli, da so učenke in učenci v Sloveniji precej zadržani pri izražanju želje po uspešnosti.

Rezultati PISA 2015 so pozitivni v tem, da večina mladostnikov izraža zadovoljstvo s svojim življenjem, predvsem pa je v Sloveniji glede na druge države zelo nizka povezanost tega zadovoljstva s premoženjem doma. To kaže na veliko socialno odprtost in dostopnost sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji. Odgovori o strahu pred preverjanjem znanja, občutku pripadnosti šoli in medvrstniškem nasilju ne odstopajo bistveno od povprečja OECD. Pri tem je za nadaljnji razvoj kakovosti vzgoje in izobraževanja pomembno, da so te zaznave povezane z zaznavami učiteljevega odnosa. Na primer, učenke in učenci, ki zaznavajo, da učitelj ponudi individualno pomoč, ko jo učenci potrebujejo, izražajo manj strahu pred preverjanjem znanja.

Ker lahko na določenih področjih tudi te vidike kakovosti vzgoje in izobraževanja še izboljšamo, bomo že v tem letu pričeli z različnimi razvojnimi aktivnostmi. Že aprila in maja bodo v organizaciji Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo in Sindikatом vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture potekali regijski posveti s strokovnimi delavci, konec leta pa pripravljamo mednarodno konferenco o zagotavljanju varnega in spodbudnega učnega okolja. Motiviranost slovenskih učenk in učencev bomo še dodatno raziskali skozi razpis ciljnega raziskovalnega projekta.«

Več o rezultatih: www.pei.si www.oecd.org/pisa/

Dodatne informacije: Nacionalni center raziskave PISA, Pedagoški inštitut, Ljubljana, e-naslov: pisa@pei.si